

Alle skal *inkluderes* under musikkens vinger

Interview BIRGITTE MADSEN

BIRGITTE MADSEN FORTÆLLER I DENNE ARTIKEL OM SIT VIRKE I MUSIKLÆRERFORENINGEN BÅDE LOKALT OG CENTRALT, SAMT HVAD MUSIKKEN BETYDER FOR BØRNENE OG SKOLEN.

Erik Lyhne

Hvad er din musikalske baggrund, og hvorfor blev du musiklærer i folkeskolen?

Siden barnsben har jeg altid holdt af at spille musik. Jeg startede i et børneorkester og modtog musikundervisning i skolen, hvor jeg blandt andet lærte at spille blokfløjte og guitar. En dag var vi nogle stykker, der fandt nogle gamle instrumenter i en spejderhytte, og med dem skabte vi vores helt eget orkester, som efterhånden blev til en garde. Jeg har altid søgt mod musik og sammenspil på trods af, at jeg ikke kommer fra en musikalsk familie. Derfor endte jeg på en musikefterskole i Mellerup, hvor jeg fandt stor glæde i at dele min passion for musik, og efter dette ophold eskalerede mit forhold til musik. Jeg har spillet blæseinstrumenter i mange spejder-sammenhænge, såsom althorn, trompet, euphonium og trækbasun. Det sidstnævnte instrument var jeg faktisk til eksamen i på seminariet. Derudover har jeg deltaget i mange bigbands og salsaorkestre med min trofaste trækbasun, selvom det efterhånden er længe siden, jeg har spillet på den. I min ungdom troede jeg længe, at jeg ville ende med at studere musik på universitetet, men dagen inden min optagelses-

prøve på Aarhus universitet døde min far meget pludseligt. Jeg kontaktede Universitetet og spurgte, om vi kunne udsætte min prøve, men fik besked om, at det ikke var en mulighed. Derfor tog jeg i stedet på højskole og på forskellige rejser, og jeg mistede gejsten for idéen om universitet. Så for at finde en måde hvor jeg kunne udnytte min glæde for musikken, begyndte jeg på lærerseminariet med en klar idé om, at jeg ville være musiklærer.

Hvad er det bedste ved at være musiklærer?

Det absolut bedste ved at være musiklærer for børn er, når det hele swinger, og alle børnene er inde i musikkens varme. Jeg elsker, når vi er mange til morgensang, og børnene simpelthen giver den hele armen. Så kan jeg mærke, at den gode stemning løfter energien, og der bliver spredt stor glæde i børneflokkene. Den samme oplevelse har jeg i musiklokalet, når eleverne bliver grebet af musikken. Dog har det været udfordrende at facilitere denne slags oplevelser i coronatiden, fordi mulighederne for at synge sammen er blevet begrænset. Heldigvis har vi dog kunnet bevare fællessangen ved hjælp af fjernundervisning og

BIRGITTE MADSEN ER UDDANNET LÆRER FRA AALBORG SEMINARIUM I 2000 OG HAR SIDEN VÆRET MUSIK- OG DANSKLÆRER PÅ RUNDHØJSKOLEN I AARHUS. HUN HAR SENERE TAGET DIPLOMUDDANNELSE I DRAMA OG RYTMISK MUSIK OG BEVÆGELSE. SIDEN 2002 HAR HUN VÆRET MED I BESTYRELSEN AF AARHUS MUSIKLÆRERFORENING. DE SIDSTE MANGE ÅR SOM FORMAND. HUN HAR VÆRET MEDLEM AF FORRETNINGSUDVALGET I MUSIKLÆRERFORENINGEN, I EN PERIODE FORMAND FOR PÆDAGOGISK UDVALG, OG HUN HAR NETOP DELTAGET I UNDERVISNINGSMINISTERIETS ARBEJDSGRUPPE I FORBINDELSE MED REVIDERING AF FÆLLES MÅL FOR MUSIKFAGET OG BESKRIVELSE AF MUSIK SOM VALGFAG.

udendørssang, når det har været tilladt. Vi sørger generelt for at være meget påpasselige, især efter seks børn i min klasse på et tidspunkt testedes positiv for COVID-19.

SKABE EN STÆRK MUSIKKULTUR

Hvordan dyrker man de musiske oplevelser med børn og unge, så de både finder og bevarer lysten til musik?

Der er ikke nødvendigvis en stor forskel på, hvordan vi som voksne oplever musikken, i forhold til hvordan børnene oplever det. I begge aldersgrupper handler det om at skabe en stærk musikkultur, så børnene kan få lov til at dyrke musik og sang og derigennem skabe et stærkt fællesskab. For mig er der stor forskel på at være en musiklærer, som besøger en klasse en enkelt gang om ugen, og på at have flere fag sammen med klassen. Jeg havde på et tidspunkt en klasse fra 1. til 7. årgang, og der

inddrog vi musik og sang på alle tider. Det resulterede i, at børnene blev inddraget i en stærk musikkultur, som gjorde, at når de havde muligheden for at vælge, hvad vi skulle lave, så valgte de fællessang. For mig står det klart, at når man dyrker meget musik og sang, så bliver eleverne automatisk grebet af det og vil have mere.

Hvad er opskriften på en stærk musikkultur i en klasse?

Som sagt handler det simpelthen om at dyrke musikken meget. Derudover handler det også om, at lærerne er involverede og interesserede. Når børnene kan mærke, at læreren brænder for musikken, så smitter det altid af på dem. En sund og stærk musikkultur stiller dog også nogle krav til både børnene og musiklæreren, fordi det er nødvendigt at have noget struktur indover, for at arbejdet med musik fungerer. Det er for eksempel gavnligt at etablere et regelsæt, som alle eleverne

99

FOR MIG STÅR DET KLART, AT NÅR MAN DYRKER MEGET MUSIK OG SANG, SÅ BLIVER ELEVERNE AUTOMATISK GREBET AF DET OG VIL HAVE MERE

BÅDE STORE OG SMÅ OPTRÆDER TIL RUNDHØJSKOLENS LUCIAFEST

kender. Med kendte regler ved børnene, hvad de kan forvente, når de træder indenfor i musiklokalet, og det giver en vis tryghed, som resulterer i, at det bare kører. Selvfølgelig er der altid nogle børn, som er en større udfordring end andre, men når man har dem fra ganske små, er det let at fange alle børnenes interesse for musikken.

MUSIKKULTUR PÅ SKOLEN

Hvordan sørger man for at have en fælles musikkultur i hele skolen på tværs af klasser?

Det handler hovedsageligt om at lave projekter udover undervisningen, hvor musikken er til stede. På min arbejdsplads har vi lavet et årshjul, som indeholder de musikrelaterede arrangementer, vi har på et år. Vi har for eksempel en "Spil Dansk"-dag, en julekoncert, "Skolernes Sangdag" og så videre. Denne årsplan forelægger vi resten af lærerstaben, så de er involveret i projekterne og kan hjælpe os med at forberede eleverne på dem. Derudover har vi ugentlig morgensang med de små og månedlig morgensang for hele

skolen, som sørger for, at vi holder musikken i live i dagligdagen. Alle disse musikrelaterede projekter kræver naturligvis opbakning fra både vores kollegaer og ledelse. Når det kommer til arrangementer og dagligdagsstruktur på en uddannelsesinstitution, handler det allermost om prioritering, og derfor kan det til tider være en kamp at få noget igennem. For eksempel synes jeg, at morgensang for de ældre en gang om måneden er alt for lidt. Min drøm er, at man kan få mulighed for at lave noget afdelingsvis med de forskellige aldersgrupper. Som sagt er de små børn lettere at få med, men det er vigtigt også at vænne de ældre børn til at synge med og deltage i musikprogrammet – og for at opnå det, er man nødt til at arbejde med noget, som er relevant for dem. Min oplevelse er, at de ældre elever også holder af at synge og deltage i musikprojekter, når de først er kommet over den første forhindring.

Hvilke forskelle er der mellem musikundervisningen af de yngre og ældre grupper i skolen?

De små børn har en stærk indlevelsessevne, som gør, at de er enormt nemme at rive med. Det er lettere at holde gryden i kog med yngre børn, fordi de deltager i musikaktiviteterne uden at tøve. Det er straks anderledes, når man som musikk lærer træder ind i en ukendt 6.-klasses musiklokale – både fordi man ikke kender børnene, og fordi de er nået en alder, hvor de gerne vil lave det, de hører i radioen. De ældre aldersgrupper kan have en tendens til at være mere perfektionistiske, og hvis sangene ikke lyder, som de kender dem, så kan de ældre elever være sværere at have med at gøre. Med

Fra Rundhøjskolen

DYB KONCENTRATION

de ældre elever er det en stor fordel, at man har undervist dem siden de små klasser, fordi så har man mulighed for at forme en stærk musikkultur fra starten.

LÆGGE EN ORDENTLIG BUND FOR MUSIKKEN

Når man som musiklærer skal tage afsked med elever, som man har haft igennem en længere årrække, hvordan sørger man så for, at de fortsat holder fast i glæden ved musik?

Det handler om at lægge en ordentlig bund for musikken, så de elever, man har haft, forbinder sang og musik med glæde. Faktisk oplevede jeg, at nogle af mine første elever fra omkring 20 år siden kom tilbage på skolen som vikarer, og de gjorde netop brug af sange, som de huskede helt tilbage fra deres skoletid. De udtrykte også, at de havde bragt den sangglæde – som de havde fået i skolen – med sig videre i livet. Det viste for mig, at det godt kan lade sig gøre at skabe en god grobund for musikken, som følger eleverne længere, end blot til den obligatoriske musikundervisning stopper. Dog har jeg stadig et ønske om, at musikundervisningen bliver obligatorisk længere tid end blot til 6. klasse, fordi de børn, som derefter fravælger det, ikke nødvendigvis får musikundervisning igen. I Danmark har vi fået skabt en kultur, hvor musikken er blevet et tilvalg, og det, synes jeg, er farligt.

Foto: Gitte Dirrkov

Oplever du, at lærere og skoleledere i højere grad ser musikundervisning som et useriøst "hyggefag" i forhold til andre fag, såsom matematik?

Faktisk er min oplevelse, at forældrene er de værste syndere, når det kommer til den tankegang. Jeg mener, musikundervisning også burde tages op i skole-hjem-samtaler ligesom så mange andre fag for netop at opdrage lidt på forældrene og sende et signal om, at musik rent faktisk er vigtig for deres børn og deres udvikling. Musik har – ligesom alle andre fag – faglige mål, som børnene skal lære på hvert klassetrin for at kunne følge med. Der er en progression i faget, som gør, at børnene både bliver og føler sig dygtigere. Men det vejer stadig tungere, hvis man fortæller en forælder "dit barn kan ikke læse", end hvis man fortæller dem "dit barn kan ikke holde en rytme". Der er en opfattelse af, at musik er mindre vigtigt end de andre

fag i skolen, og den opfattelse skal ændres. Derfor plejer jeg at inddrage forældrene i de samme musikrelaterede aktiviteter, som jeg laver med deres børn, når der bliver afholdt forældremøder. De er nødt til at blive taget med ind i musikens verden og mærke, hvordan det føles, når taget løfter sig, så de bedre kan forstå musikfagets værdi.

Hvad blev der lagt allermest vægt på, da du var med til at revidere Fælles Mål for musik i 2019?

Vi lagde rigtig meget vægt på det skabende element, som er kommet til at fylde mere i faget, både i obligatorisk musik, og i valgfaget. Igennem disse processer udvikler eleverne egne kreative kræfter og får måske mod på selv at skabe musik. Eleverne giver i disse processer noget af sig selv og kommer dermed dybere ind i musikken. Det er noget af det, vi har udbygget fra 2014-versionen.

FÆLLES MÅL

Følger lærerne de fælles mål, som er for undervisning, eller afviger de fra dem og skaber deres egne undervisningsplaner? Jeg er nok en af de værste, man kan spørge om dette, fordi jeg netop var involveret i revideringsprocessen. Derfor følger jeg vores fælles mål rimelig nøje, fordi de altid ulmer i mit bagehoved. Jeg vil påstå, at det næsten er svært at undgå at komme omkring de fleste af målene, fordi man helt naturligt berører så mange ting i løbet af en musiktime. Når man arbejder med de små, laver man især aktiviteter, der aktiverer både kroppen og det sproglige. I en aktivitet kan man både have sang, dans og forskellige måder at optræde på. Det resulterer i, at målene næsten automatisk bliver fulgt, fordi musikken skaber så mange helhedsoplevelser. Til gengæld er der da også tilfælde, hvor vores fælles mål bliver tilsidesat

DERUDOVER SKAL
DER OGSÅ VÆRE
PLADS TIL, AT MAN
SELV MÆRKER
MUSIKKENS MAGI.

Foto af dans: Morten Brøndum

SKOLERNES SA

eller forsømt i undervisningen, og det er en katastrofe. Mit ønske er, at vi kan sende de lærere, som ikke følger målene, på kursus, så de kan forstå målenes værdi og videregive dem, men det kan være en stor udfordring i praksis. Når vi forsøger at arrangere kurser i Musiklærerforeningen, så oplever vi, at det næsten er umuligt at få folk til at møde op. Der kan være mange grunde til fraværet, såsom mangel af ressourcer, musikvikarer og så videre, men det er et stort problem.

ALLE HAR RET TIL GOD MUSIKUNDERVISNING

I en tid hvor vi hører, at det kan være svært at skaffe kvalificerede musiklærere, hvad tænker du så om de officielle tal, som siger, at omkring 90 % af musiktimer i folkeskolen bliver læst af kompetenceuddannede undervisere?

Det er svært at vurdere som en musiklærer, der arbejder i nærheden af en større by, fordi der i mit område er masser af musiklærere, som er godt uddannede og har stort engagement. Til gengæld hører jeg også om et udkantsdanmark, hvor musikundervisningen til tider bliver varetaget af undervisere, som hverken har viljen eller de nødvendige kompetencer til det. Der er også mistanke om, at ikke alle skoler afholder den obligatoriske musikundervisning, hvilket er en skrækkelig tan-

ke, fordi alle børn har ret til en god start på musik. Derudover er der skoler, som vælger at lægge de obligatoriske musiktimer sammen med andre timer i en emneuge, hvilket for eksempel kan resultere i en musical eller anden optræden. Det er godt nok i sig selv, men ikke i de tilfælde, hvor eleverne derefter knap nok modtager musikundervisning resten af året.

MUSIKKENS MAGI

Vi oplever for tiden, at der er et dalende antal lærere, som bliver uddannet med musik som undervisningsfag. Hvordan styrker vi interessen for musik?

Det er svært at undervise i musik, når man har så få timer i skolen. Selvom hovedparten af skoler ifølge Undervisningsministeriet opfylder det vejledende timetal for musikundervisning, så har jeg en stor frygt for, at mange skoler ikke lever op til det. Jeg har også kollegaer, som synes, det kan være udfordrende at undervise de mindre klasser, selvom jeg synes, det egentlig er de klassetrin, der er lettest at undervise. Det er vigtigt, at vores musiklærere har gode musiske og instrumentale færdigheder, og der tænker jeg, at en af løsningerne er, at musiklæreruddannelsen skal have flere timer, og at vi sikrer et ordentlig instrumentalt niveau. Så skal vi også sørge for, at musiklærerne

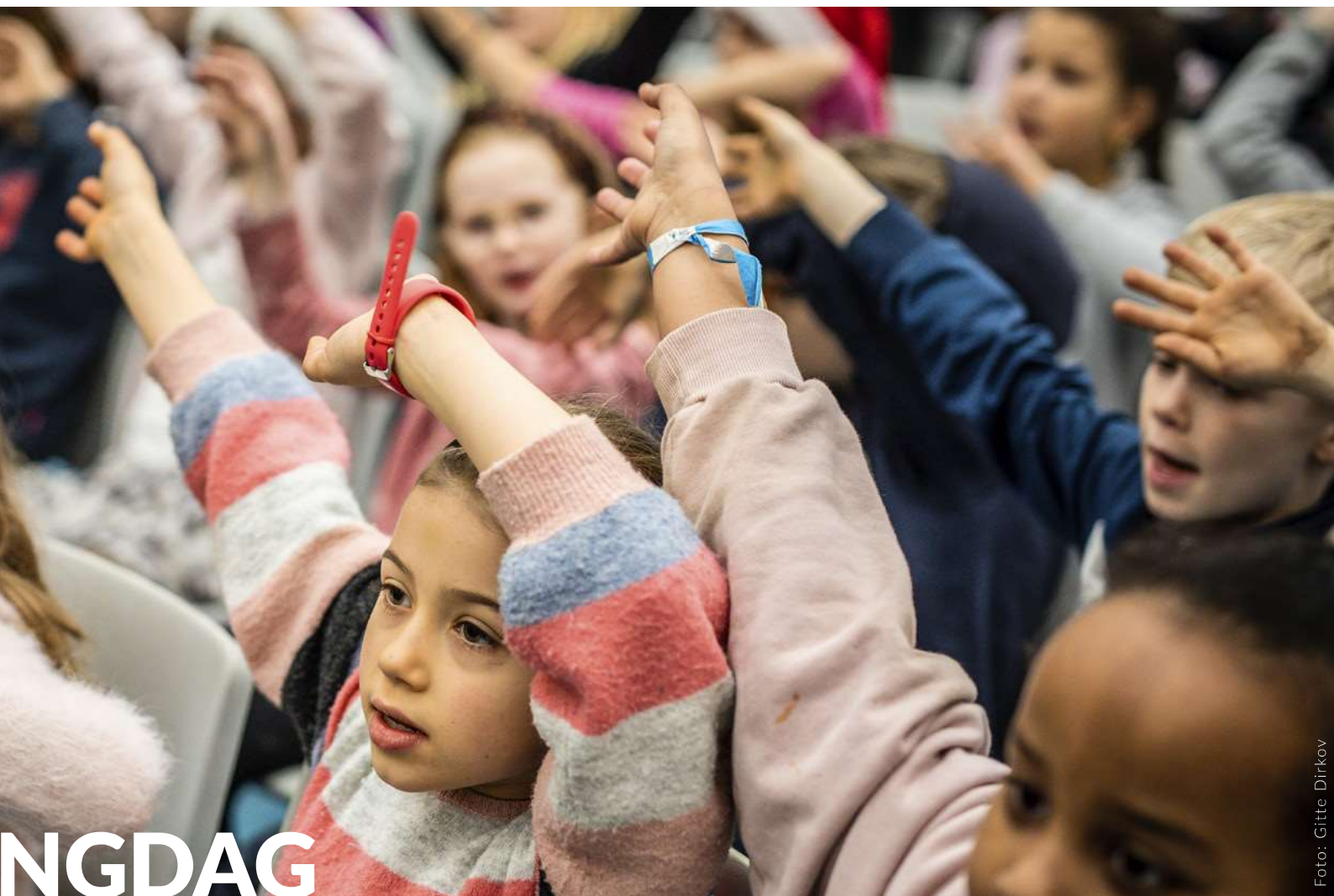

Foto: Gitte Dirkov

NGDAG

kommer på efteruddannelseskurser igen. Sidste år havde jeg mulighed for at komme på et kursus i 7 dage, og det var fantastisk. Vi skal sørge for, at der afsættes midler til dette på skolerne. Som musiklærer arbejder man hele tiden udelukkende med børn, og man skaber alting fra bunden, og i det miljø er det utrolig værdifuldt at komme ud og sparre med andre musikundervisere. Derudover skal der også være plads til, at man selv mærker musikkens magi. Fællessang til møder i Musiklærerforeningen gør, at jeg kommer ud og mærker taget løfte sig, og det giver mig mere mod og gejst i min undervisning.

MUSIKLÆRERFORENINGEN - ET FORUM, HVOR VI MØDES

Hvorfor blev du formand for Musiklærerforeningen i Aarhus?
Jeg havde en tidligere kollega, som lokkede mig ind i Musiklærerforeningen, og derefter deltog jeg i "De Fem Musikdage" i min sommerferie som studerende på seminariet. De fem dage gav mig materiale til musikundervisningen i det første halve år af skoleåret, og der indså jeg, hvor værdifuld Musiklærerforeningen er. Den vigtigste opgave, vi tjener i foreningen, er at skabe et forum, hvor musiklærere kan mødes. Dette resulterer både i arrangementer uden

og med elever, selvom de sidstnævnte har flest deltagere. Det er svært at skabe møder, hvor skolerne skal undvære deres musiklærere i skoletiden, og det bliver simpelthen ikke prioriteret højt nok af skoleledelserne. Især i disse tider, hvor der er kommet større fokus på det skabende i valgfagene, er det nødvendigt, at vi uddanner vores musiklærere løbende – som for eksempel gennem kurser.

Hvad tænker du om den påstand, som mange fremsætter – nemlig at nyuddannede musiklærere ikke er dygtige nok til at varetage musikundervisningen i folkeskolen?

Jeg tror, det er meget forskelligt fra lærer til lærer, hvor dygtige de er, når de kommer ud fra læreruddannelsen. Jeg synes for eksempel, det er positivt, at der nu er et krav om, at man skal have haft musik på B-niveau i gymnasiet for at starte med musik som fag. Derudover er det uhyre vigtigt, at de studerende får lært nogle hovedinstrumenter, så de har noget at arbejde ud fra – man kan ikke nøjes med blot at kunne tromme og synge. Musik er et håndværk, som kræver meget undervisning på klaver og sang, og det er netop det, der skal til for, at musiklærerne er kompetente nok til at lære fra sig. En god uddannelse er nødvendig, for at vi får nogle dygtige musiklærere i folkeskolen.

ATTRAKTIVE MUSIKLÆRERSTILLINGER

I en statusrapport fra 2020 står der, at Danmark er ved at blive opdelt i et A- og B-hold inden for musik blandt andet i områder som folkeskolen og læreruddannelsen. Hvad tænker du om det?

Det er utrolig problematisk, fordi vi ikke ønsker et opdelt musikmiljø. Noget af det mest samlende fra min studietid i Aalborg på seminariet var den morgensang, vi havde hver dag, og caféaftenerne med musik. Det skabte et fælles miljø, hvor både musik- og øvrige studerende deltog. Musik kræver, at man har et socialt miljø, man kan dyrke det i. Desværre er det til tider sådan, at musik bliver nedprioriteret, og derfor er jeg taknemmelig for de ildsjæle rundt omkring på musikuddannelserne og skolerne, som kæmper for at holde musikken i live. For at udligne A- og B-holdet, så vi ikke forbliver opdelt i det danske musikmiljø, må vi have fat i skolelederne. De er ansvarlige for at gøre musiklærerstillingerne på deres skoler mere attraktive. Dette gøres blandt andet ved gode vilkår og derudover også et musikalsk fællesskab; det er hårdt at være den eneste musiklærer på en skole, fordi der ikke er nogen at sparre med. Derudover skal skolelederne prioritere musikken, så den ikke går i forfald på deres skoler. Deres musiklærere skal på kurser og dygtiggøres, og musiktimerne, der læses, skal være det vejledende antal.

99

DE EKSTERNE SAMARBEJDER, VI GØR BRUG AF, ÅBNER BØRNE- NES ØJNE FOR MUSIKKEN PÅ EN HELT ANDERLEDES MÅDE

Har I samarbejde med eksterne musikalske partnere på jeres skole?

Faktisk har hele Aarhus kommune et tæt samarbejde med symfoniorkestret, som sørger for, at alle børn er i berøring med orkestret mindst to gange i løbet af deres skoletid. Enten sker det i 1. og 2. klasse eller i 3. og 4. klasse. Klassen får besøg af en instrumentgruppe, og efterfølgende deltager de i en koncert med hele symfoniorkestret, hvilket altid giver børnene en fantastisk oplevelse. Symfoni-

orkestret har også relevante temaer; for eksempel oplevede jeg en koncert med musik fra computerspil, som fuldstændig fangede en gruppe børn. De eksterne samarbejder, vi gør brug af, åbner børnenes øjne for musikken på en helt anderledes måde. Jeg bruger også Den Jyske Operas workshops meget, fordi de gør kæmpe indtryk på mine elever. En dag havde vi dem ude på skolen, og mens vi stod og varmede

op i en rundkreds med operasangerne, spurgte en dreng en operasanger: "Hvor sidder din mikrofon?" Kraften i operasangernes stemmer var meget fascinerende for børnene. Udover disse workshops har vi også et samarbejde med Aarhus Musikskole og World Music Center, som laver et fedt projekt, hvor vi – musiklærere i samarbejde med tredjeverdens musikere – i løbet af et halvt år får stablet en koncert på benene. Det har været utrolig givende for både os lærere og børnene. Det er vigtigt, at vi

99 BØRNENE TOG SELV ANSVAR FOR DERES EGET STYKKE MUSIK, HVILKET OFTE SKER, NÅR DE FÅR SKABERENS ROLLE

beriger hinanden inden for de kulturinstitutioner, vi har; men det kan være udfordrende, når samarbejdspartnerne ikke har mulighed for direkte at komme ud til os. Derfor er workshops ideelle for os, når det kommer til samarbejde.

Hvilket ryk skal der til, for at musik vil blive obligatorisk igennem hele folkeskolen?

Årsagen til, at vi fik valgfag introduceret, var hovedsagelig på grund af en mangel af elever, som søgte ind på praktiske, håndværksmæssige uddannelser. Derfor er valgfaget musik ikke nødvendigvis affødt som en påskønnelse af musikken og det, den kan, men det er sådan set også lige meget, fordi jeg er glad for, at muligheden er opstået. Jeg tror, at eleverne ville få meget mere ud af musik, hvis de fik to timers undervisning om ugen gennem hele deres folkeskoletid. Det ville være nok til, at vi – som musiklærere – kunne gøre faget relevant, spændende og lærerigt for eleverne. Til gengæld aner jeg ikke, hvordan vi skal få systemet til at forstå, hvorfor musik er så vigtig for børn og unge. Jeg ville ønske, jeg vidste præcis, hvilket ryk der skulle til.

MUSICAL PÅ SKOLEN

Kan du fortælle om nogle af de stærkeste oplevelser, du har haft med musik i folkeskolen?

Selvom man hele tiden som musiklærer har store oplevelser med børn, så er der nogle, der står klarere i hukommelsen end andre. Jeg husker tydeligt projektet, hvor 5. klasse hvert år skulle opføre en musical. Det var vigtigt, fordi det var noget, alle børnene skulle gennem, og de glædede sig

simpelthen så meget til det. Dengang tog vi to måneder ud af skoleåret for at arbejde intenst med musicalen, hvilket gav en helt anden fordybelse i musikkens verden, end vi ellers var vant til i de sædvanlige musiktimer. Derudover betød det også meget for børnene, at den store scene blev sat op med et kæmpe publikum over flere dage. Når man spørger nogle elever, hvad der var det bedste fra deres skoletid, vil en god portion af dem vælge deres 5.-klasses-musical, fordi der simpelthen blev lagt så meget arbejde og engagement i det. Der er desværre mange steder, hvor det efterhånden er blevet sparet væk. Derudover har vi også haft et byggestensprojekt med udgangspunkt i et klassisk værk kørende i samarbejde med Aarhus Symfoniorkester. Børnene skulle være med til at komponere værket, som symfoniorkestret derefter skulle spille. Det værk, vi fik skabt, var vi også selv inde og optræde med i Musikhuset Aarhus. Til vores generalprøve var der en elev, som normalt plejede at spille på triangelen, der ikke var dukket op. Derfor overtog jeg hans rolle på triangelen, men efterfølgende fik jeg simpelthen så meget skældud af de øvrige elever, fordi jeg slet ikke gjorde det på den samme måde som den fraværende elev. Eleverne var så stærkt inde i den musik, de selv havde skabt, og derfor kunne jeg ikke bare hoppe ind og overtage triangelspillerens rolle. Børnene tog selv ansvar for deres eget stykke musik, hvilket ofte sker, når de får skaberens rolle, hvilket er utrolig vigtigt og læringsrigt. Det er ofte denne slags store forestillinger, hvor børnene har en aktiv rolle fra start til slut, som gør det største indtryk på mig. Derfor er det vigtigt, at vi får alle inkluderet under musikkens vinger.